

АЛАХА И МЕДИЦИНА

ВРАЧУ ДАНО ПРАВО ЛЕЧИТЬ

Шмот, гл. 21:18-21

1. שמות פכ"א, יח-יט

18. Если люди поссорятся и один человек ударит другого камнем или кулаком и тот не умрет, а сляжет в постель, 19. То если он встанет и будет ходить по улице с помощью опоры, то ударивший будет чист, пусть только заплатит за простой в его работе и вылечит его полностью.

וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרף ולא ימות ונפל למשכב: אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא:

2. מס' בבא קמא פ"ה, ע"ב

תנא דבי רבי ישמעאל ורפא ורפא מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות

Рамбан. Комментарий к Вайикра (26:11)

3. הרמב"ן ויקרא כ"ו י"א

Принцип таков: когда евреи цельны [в праведности] и они многочисленны, ничто в их жизни не происходит по законам природы: ни в том, что относится к их телам, ни к их земле, ни к народу в целом, ни к любому из них. Ибо «Бог благословит их хлеб и воду, и удалит болезнь из их среды», так что им вообще не потребуется врач и совершенно не придется им беречь [свое здоровье] естественным образом, как сказано: «Ибо Я – Бог, лечащий тебя». И так поступали праведники в то время, когда еще было пророчество: если с ними случалось так, что из-за греха они заболели, то обращались не к врачу, а к пророку, подобно царю Хизкияу. И так же сказано (критически), что царь Аса «...заболев, обратился не к Богу, а к врачам» (Диврей аямим 2, 16:12). А если бы обращение к врачам было для них привычным делом, для чего бы Писанию упоминать врачей? Ведь тогда вина была бы только в том, что он не обратился к Богу! Значит стих надо понимать как выражение, подобное тому, как говорят: «Такой-то в Песах ел не мацу, а хамец».

Но тот, кто обращается к Богу через пророков, не станет обращаться к врачам. И нечего делать врачам в доме тех, кто исполняет волю Бога, так как Он уже пообещал им: «И благословлю твой хлеб и твою воду, и удалю болезнь из твоей среды...»

И мудрецы Талмуда говорили, что «людям не следовало бы прибегать к лечению, но они привыкли». А если бы они не обращались к врачам, то человек бы заболел в наказание за его грех и исцелялся бы, обретая благоволение Бога. Но поскольку они «привыкли» к лекарствам и врачам, Творец оставил их на волю природных процессов.

И именно в этом – смысл их высказывания (там же): «И излечит – означает, что врачу дано право лечить». Не сказано: «больному дано право лечиться». Имеется в

בהיות ישראל שלמים והם רבים, לא יתנהג ענינם בטבע כלל, לא בגופם, ולא בארצם, לא בכללם, ולא ביחיד מהם, כי יברך השם לחמם ומימם, ויסיר מחלה מקרבם, עד שלא יצטרכו לרופא ולהשתמר בדרך מדרכי הרפואות כלל, כמו שאמר כי אני ה' רופאך. וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה, גם כי יקרה עון שיחלו לא ידרשו ברופאים רק בנביאים, כענין חזקיהו בחלותו (מ"ב כ ב ג). ואמר הכתוב גם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים, ואילו היה דבר הרופאים נהוג בהם, מה טעם שיזכיר הרופאים, אין האשם רק בעבור שלא דרש השם. אבל הוא כאשר יאמר אדם, לא אכל פלוני מצה בחג המצות כי אם חמץ:

אבל הדורש השם בנביא לא ידרוש ברופאים. ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם, אחר שהבטיח וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך, וגו':

הוא מאמרם שאין דרכם של בני אדם ברפואות אלא שנהגו, אילו לא היה דרכם ברפואות יחלה האדם כפי אשר יהיה עליו עונש חטאו ויתרפא ברצון ה', אבל הם נהגו ברפואות והשם הניחם למקרי הטבעים:

זו היא כוננתם באמרם ורפא ורפא מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות, לא אמרו שניתנה רשות לחולה להתרפאות, אלא כיון שחלה החולה ובא להתרפאות

виду: если человек заболел и обратился к врачу, так как он не относится к «общине Бога, удел которой – жизнь», – врачу не запрещено лечить его: ни из опасения, что тот умрет под его рукой (если врач профессионал и знает свое ремесло), ни из тех соображений, что только Бог является лекарем всякой плоти, поскольку уже принято [обращаться к медикам]. И поэтому, если два человека подрались и побили друг друга, то ударивший обязан заплатить за лечение, так как Тора не основывает своих законов на чуждесах, как она сама говорит: «Ибо не переведутся нуждающиеся на земле...» Но если «Богу желанны пути человека», ему незачем связываться с врачами.

כי נהג ברפואות והוא לא היה מעדת השם שחלקם בחיים, אין לרופא לאסור עצמו מרפואתו, לא מפני חשש שמא ימות בידו, אחרי שהוא בקי במלאכה ההיא, ולא בעבור שיאמר כי השם לבדו הוא רופא כל בשר, שכבר נהגו. ועל כן האנשים הנצים שהכו זה את זה באבן או באגרופ יש על המכה תשלומי הרפואה, כי התורה לא תסמוך דיניה על הנסים, כאשר אמרה כי לא יחדל אביון מקרב הארץ. אבל ברצות השם דרכי איש אין לו עסק ברפואים:

4. תורת האדם שער המיחוש - ענין הסכנה

בפרק החובל תנא דבי ר' ישמעאל ורפא ירפא מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות. פי' שמא יאמר הרופא מה לי בצער הזה שמא אטעה ונמצאתי הורג נפשות בשוגג לפיכך נתנה לו תורה רשות לרפאות וכו'. ומסתברא דהא דאמרינן נתנה תורה רשות לרופא לרפאות, לומר שאינו אסור משום חשש השגגה, אי"נ שלא יאמרו הקדוש ברוך הוא מוחץ והוא מרפא, שאין דרכן של בני אדם ברפואות אלא שנהגו, כו'. אבל האי רשות רשות דמצוה הוא דמצוה לרפאות ובכלל פקו"נ הוא וכו'.

5. רמב"ם פירוש המשניות, פסחים פרק ד משנה ט'

לפי דעתם הקל והמשובש האדם כשירעב וילך אל הלחם ויאכל ממנו בלי ספק שיבריא מאותו חולי החזק החולי הרעב, א"כ כבר נואש ולא ישען באלהיו נאמר להם הוי השוטים כאשר נודה לשם בעת האכילה שהמציא לי מה שישביע אותי ויסיר רעבתנותי ואחיה ואתקיים, כן אודה לו שהמציא לי רפואה ירפא חליי כשאתרפא ממנו, ולא הייתי צריך להקשות על זה הענין הגרוע לולא שהיה מפורסם.

6. אוצר מדרשים תמורה פרק ב

מעשה ברבי ישמעאל ורבי עקיבא שהיו מהלכין בחוצות ירושלם והיה עמהם אדם אחר, פגע בהם אדם חולה אמר להם רבותי במה אתרפא, אמרו לו קח כך וכך עד שתתרפא, אמר להם אותו האיש שהיה עמהם מי הכה אותו בחולי, א"ל הקב"ה, א"ל ואתם חכמים הכנסתם עצמכם בדבר שאינו שלכם הוא הכה ואתם מרפאים, א"ל מה מלאכתך א"ל עובד אדמה אני, א"ל מי ברא את האדמה מי ברא את הכרם, א"ל הקב"ה, א"ל ואתה מכניס את עצמך בדבר שאינו שלך הוא ברא אותו ואתה אוכל פירות שלו, א"ל אי אתם רואים המגל בידי אלמלא שאני יוצא וחורשו ומזבלו ומנכשו לא העלה מאומה, א"ל שוטה שבעולם כשם שהעץ אם אינו נזבל ונרחש אינו עולה ואם עלה ולא שתה מים ולא נזבל אינו חי והוא מת, כך הגוף הוא העץ הזבל הוא הסם איש אדמה הוא הרופא.

7. שו"ת ציץ אליעזר חלק יא סימן מא

והפתרון להבנת דברי הרמב"ן עה"ת הוא לדעתי כפי שכתבתי לבאר בספרי רמת רחל סי' ב' דדברי הרמב"ן נאמרים ביסוד עיקרי הדברים בשרשן בזמן שאין שום גורמים חיצוניים מפריעים אבל מכיון שלפי מציאות הדברים דכמעט רובא דרובא דבני אדם אינם זכאים לכך שתבוא רפואתם ע"י נס מן השמים והתורה בעצמה לא תסמוך דיניה על הנסים, כפי שכותב הרמב"ן בעצמו בסוף דבריו שם א"כ שוב כלול נתינת הרשות גם לחולה, ועוד יותר מזה דמצוה וחיוב נמי איכא בדבר כיון דלפי מעשה האדם חיותו תלוי בכך או מכיון שבני האדם התחילו להתרפאות שוב הניחם כבר ד' על הטבעים כדברי הרמב"ן שם, ומכיון שכן שוב מצוה כבר איכא להתרפאות משום סכנה.